

Miljøgodkendelse – Ejnar Hansen Maskinfabrik A/S

Smedevej 7, 6310 Broager

Dette tillæg er udarbejdet af Sønderborg Kommune.

Sagsbehandler: Troels Dahl

Sagsnummer: 13/22778

Kvalitetssikret af: Lisbeth Møller Jensen

Tillægsgodkendelsen er meddelt og offentliggjort på kommunens hjemmeside den 1. november 2013.

Indholdsfortegnelse

Vurdering og begrundelse for miljøgodkendelsen	3
1 Baggrund	3
2 Ansøger og ejerforhold	3
3 Virksomhedens art	3
3.1 Hoved- og biaktiviteter	3
3.2 Risikobekendtgørelsen	4
3.3 VVM-bekendtgørelsen	4
4 Etablering	4
5 Beliggenhed	4
5.1 Kommuneplan	4
5.2 Lokalplan	4
5.3 Grundvand	5
5.4 Spildevandsplan	5
5.5 Jordforurening	5
5.6 Beskyttet Natur.....	5
6 Indretning, drift og produktion	6
6.1 Indretning	6
6.2 Drift	6
6.3 Produktionsforhold	6
6.4 Forbrug af råvarer og hjælpestoffer	7
7 Forurening og forureningsbegrænsende foranstaltninger.....	8
7.1 Luftforurening.....	8
7.2 Spildevand	10
7.3 Støj	10
7.4 Affald.....	11
7.5 Beskyttelse af jord, grundvand og overfladevand	12
8 Virksomhedens forslag til vilkår og egenkontrol	12
9 Oplysninger om driftsforstyrrelser og uheld	12
10 Bedst tilgængelige teknik.....	13
11 Andet	13
12 Ophør af virksomheden	13
13 Høringer og indsigelser	13
14 Konklusion	13
Vilkår for etablering og drift	15
1. Luftforurening	15
2. Ophør af virksomhed	16
Klagevejledning	17
Bilag 1 Beliggenhed	19
Bilag 2 Planmæssige forhold	21
Bilag 3 Grundvand	23
Bilag 4 Spildevand	25
Bilag 5 Beskyttet natur.....	27
Bilag 6 Indretning og drift.....	29
Bilag 7 Placering af afkast.....	31
Bilag 8 Kloak oversigt	33
Bilag 9 Liste over sagens akter.....	35
Bilag 10 Referencer	37

Vurdering og begrundelse for miljøgodkendelsen

1 BAGGRUND

Ejnar Hansen Maskinfabrik A/S indsendte i 2013 ansøgning om miljøgodkendelse. Virksomheden er omfattet af bekendtgørelse om godkendelse af liste-virksomhed og er opført i bilag 2 under listepunkt A 205.

Virksomheden har ansøgt om bygningsmæssige udvidelser på ca. 500 m², hvor der skal foretages metalbearbejdning med kølesmøremidler.

Ejnar Hansen Maskinfabrik A/S har følgende aktiviteter og tilladelser, som stadig er gældende:

Aktivitet	Listepunkt	Miljøgodkendelser/spildevandstilladelser
Maskinværksted over 1000 m ²	A 205	Miljøgodkendelse af 9. juni 2010
Tillæg til båndsav	A 205	Tillæg af 29. juni 2011
Påbud om støjdæpende foranstaltninger.	A 205	Påbud af 29. juni 2011

Virksomhedens ansøgning samt en række supplerende oplysninger ligger til grund for vurdering og begrundelse for tillægget. Denne afgørelse er i henhold til Miljøbeskyttelseslovens § 33 stk. 1 et tillæg til den eksisterende miljøgodkendelse af 9. juni 2010.

2 ANSØGER OG EJERFORHOLD

Ansøger	Ejnar Hansen Maskinfabrik A/S
Virksomhed	Ejnar Hansen Maskinfabrik A/S
Adresse	Smedevej 7, 6310 Broager
Matrikel	522 Skodsbøl, Broager
CVR-nr. / P-nr.	12880340/1000461464
Telefon	74441945
Kontaktperson	Jesper Petersen
Ejer af virksomhed	80% Ejes af JP Holding Broager ApS 20% Ejes af Ejnar Hansen Holding ApS
Ejer af ejendom	JP-Ejendomme ApS, Smedevej 7A, 6310 Broager

3 VIRKSOMHEDENS ART

3.1 HOVED- OG BIAKTIVITER

Virksomheden har søgt om tillæg til godkendelse til bygningsmæssige udvidelser på ca. 500 m², sammenbygget med eksisterende og opført mod syd. I bygningen skal der foretages metalbearbejdning med kølesmøremidler. Der ændres i virksomhedens afkastforhold.

Virksomheden er omfattet af Miljøbeskyttelseslovens § 33 samt af godkendelsesbekendtgørelsen med listepunkt:

Hovedaktivitet:

A205; Virksomheder i øvrigt, der foretager forarbejdning af jern, stål eller metaller med et hertil indrettet produktionsareal på 1.000 m² eller derover.

3.2 RISIKOBEKENDTGØRELSEN

Virksomheden bruger ingen af stofferne i bilag 1, del 1 eller stofkategorierne i bilag 1, del 2 i risikobekendtgørelsen og er derfor ikke omfattet af bekendtgørelsen.

3.3 VVM-BEKENDTGØRELSEN

Aktiviteten er ikke omfattet af VVM-bekendtgørelsen.

4 ETABLERING

Virksomheden har ligget på adressen siden 1976 og blev i 1989 et A/S selskab. Ejnar Hansen Maskinfabrik fik i 2003 tilladelse til ombygning/udvidelse af lagerhal. Sønderborg Kommune har ved et miljøtilsyn konstateret, at lagerhallen havde skiftet formål til enkelte produktionsformål. Dermed oversteg virksomhedens produktionsareal til over 1.000 m².

Virksomheden har ansøgt om bygningsmæssige udvidelser på ca. 500 m², sammenbygget med eksisterende og opført mod syd. Udvidelsen vil være ca. 33 m (evt. +6m) langs med og ca. 13 m ud fra eksisterende bygning. Virksomheden vil ændre på afkastene, se afsnit om luftforurening.

5 BELIGGENHED

Beliggenhed fremgår af bilag 1

5.1 KOMMUNEPLAN

Ifølge Kommuneplan 2009-2021 for Sønderborg Kommune er virksomheden beliggende i 6.1.002.E, som er udlagt til erhvervsområde for lettere erhverv (Bilag 3). Ifølge Kommuneplanrammerne for Broager er de tilstødende områder udlagt på følgende måder:

- 6.1.005.D (vest for virksomheden), område til offentlige formål.
- 6.1.006.B (sydvest for virksomheden), som er udlagt til boligområde – åben lav.
- 6.1.004 (syd for virksomheden), som er udlagt til boligområde – åben lav.
- 6.1.003.B (øst for virksomheden), som er udlagt til boligområde åben lav.

5.2 LOKALPLAN

Virksomheden er beliggende i byzone og er omfattet af Partiel Byplanvedtægt nr. 5 fra 1975. Virksomheden er placeret i delområde C, som er betegnet værksted.

Området er i henhold til lokalplanen udlagt til erhvervsformål. Der står yderligere i lokalplanen; "der må kun opføres eller indrettes bebyggelse til eller udøves mindre industri og værkstedsvirksomhed og lagervirksomhed samt forretningsvirksomhed, der har tilknytning til de pågældende virksomheder, eller som efter kommunalbestyrelsens skøn naturligt finder sted i området. På hver

ejendom må endvidere opføres eller indrettes en beboelselejlighed, når denne tjener, som bolig for indehaver, bestyrer, portner eller anden person med lignede tilknytning til virksomheden. Udendørs oplag må kun indrettes med kommunalbestyrelsens særlige tilladelse. Der må på ejendommen ikke drives nogen art af virksomhed, som ved støv, røg, lugt, støj, rystelser eller ved sit udseende eller på anden måde efter kommunalbestyrelsens skøn er til ulempe for den omliggende bebyggelse.”

Lokalplanerne 16.2 og 33 kan have indflydelse på driften af virksomheden. Planerne har ændret inddelingen af delområderne i Partiel Byplanvedtægt nr. 5 fra 1975.

Planafdelingen har den 28. august 2013 meddelt dispensation fra byplanvedtægt nr. 5 til at overskride angivne højde i byplanvedtægten og højden på gulv i stueetagen på Smedevej 7. Der er derfor meddelt dispensation fra § 5.c.b og § 5 c.f

5.3 GRUNDVAND

Virksomhedens beliggenhed i forhold til drikkevandsinteresser og boringer fremgår af bilag 5.

Virksomheden ligger i et område med almindelige drikkevandsinteresser (Kommuneplan 2009-2021).

Området er ikke indvindingsopland til vandværker, drikkevandsboring m.v.

5.4 SPILDEVANDSPLAN

Ifølge Spildevandsplan 2009 - 2016 for Sønderborg Kommune er området er området separatkloakeret. Spildevandet bliver ledt til Broager rensningsanlæg, mens overfladevandet ledes til Nejs Mølle bæk, som fører ud i Flensborg fjord.

5.5 JORDFORURENING

Den matrikel virksomheden ligger på er kortlagt på vidensniveau 1. Matriklen er ikke omfattet af kommunens områdeklassificering.

5.6 BESKYTTET NATUR

Nærmeste terrestriske Natura 2000-område er EF-habitatområde:

- nr. 94 Rinkenæs Skov, Dyrehave og Rodeskov, som ligger ca. 5,2 km nordvest for virksomheden

Nærmeste marine Natura 2000-område er EF-habitatområde:

- 197 Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als, ca. 1,1 km sydvest for virksomheden

Udpegningsgrundlaget og de væsentligste trusler for områdernes naturværdier fremgår af bilag 5.

I de tilstødende natur- og landbrugsarealer omkring industriområdet er der registeret bilag IV arter. Arterne og truslerne mod dem fremgår af bilag 5.

Der er ikke registeret beskyttet natur, jf. naturbeskyttelseslovens § 3, i det ansøgte område.

MILJØAFDELINGENS VURDERING

Miljøafdelingen vurderer, at virksomheden kan drives med den beskrevne lokaliserings. Planafdelingen har i 2013 givet dispensationer til den angivne højde i byplanvedtægten og højden på gulv i stueetagen. Det er yderligere vur-

deret, jf. anlæggets klassificering, at det ikke nødvendiggør en ny lokalplan. Da området er udlagt til erhvervsformål, hvor der må udøves mindre industri og værkstedsvirksomhed (miljøklasse 4).

Matriklen er kortlagt V1, men er i et område med almindelige drikkevandsinteresser. Det betyder, at virksomheden skal udarbejde en jordhåndteringsplan inden jorden skal flyttes. Jordhåndteringsplanen skal indsendes til afdelingen for Vand og Jord.

Ifølge § 7 i habitatbekendtgørelsen skal der forud for en afgørelse om miljøgodkendelse foretages en vurdering af om aktiviteten kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt.

I henhold til Natura 2000 er det miljøafdelingens vurdering, at virksomhedens aktiviteter ikke vil have væsentlig påvirkning på Natura 2000-områderne. Det er yderligere vurderet, at virksomhedens aktivitet ikke vil påvirke flagermuse-
ne væsentligt. Der stilles derfor ikke særlige vilkår til beskyttelse af habitat-
områderne og bilag IV arterne.

Miljøafdelingen vurderer, at virksomheden fortsat kan drives med den beskrevne lokalisering.

6 INDRETNING, DRIFT OG PRODUKTION

6.1 INDRETNING

Virksomhedens nuværende produktionsareal udgør 1.018 m². Virksomheden har søgt om tillæg til godkendelse til bygningsmæssige udvidelser på ca. 500 m², sammenbygget med eksisterende og opført mod syd. I bygningen skal der foretages metalbearbejdning med køle-smøremidler. Virksomhedens indretning, herunder:

- Produktionsareal, administration m.m. fremgår af bilag 6
- Skorsten og luftafkast på bilag 7
- Kloakplan på bilag 8

6.2 DRIFT

Virksomhedens driftsforhold er beskrevet i miljøgodkendelsen af 9. juni 2010. Virksomheden forventer at udvide antallet af ansatte, men der ændres ikke i driftstiden.

Virksomheden forventer følgende fordeling af medarbejdere:

- Daghold: ca. 13 medarbejdere + administration
- Aftenhold: ca. 8 medarbejdere
- Nathold: ca. 4 medarbejdere

6.3 PRODUKTIONSFORHOLD

Virksomheden fremstiller drejeprojekter og er en ordreproducerende virksomhed, hvorved mængderne kan variere. Der anvendes følgende processer i produktionen:

- Afkortning af stangstål
- Drejning
- Fræsning
- Boring
- Slibning

I det nye område skal der foretages metalbearbejdning med kølesmøremidler.

6.4 FORBRUG AF RÅVARER OG HJÆLPESTOFFER

Efter udvidelsen forventer virksomhedens af det væsentlige årlige forbrug af råvarer og hjælpestoffer er følgende:

Råvarer og hjælpestoffer	Forbrug
Stål (sort) 750.000 kg	825.000 kg
Rustfrit stål	82.500 kg
Aluminium	3.300 kg
Messing	3.300 kg
Hysol XF 5.000 liter	7.500 liter
Magna BD68	915 liter
Vario HDX	686 liter
Aircol PD46 eller Iiocut 101	22 liter
Golvtvätt	686 m ³
Vand	943 m ³
Naturgas	6.950 m ³
El	910.000 kWh

MILJØAFDELINGENS VURDERING

Miljøafdelingen vurderer, at de ansøgte processer indenfor A 205-branchen kan udføres som beskrevet. Der henvises til vurderingerne på miljøpåvirkningerne i de følgende afsnit.

Virksomheden vil etablere nye ventilationsanlæg med nye filtre. Ifølge miljøgodkendelsen af 9. juni 2010 skal filtrene drives, serviceres og vedligeholdes eller udskiftes efter filterleverandørens anvisninger, så normal renseseffektivitet er opretholdt løbende. Driftsinstruks for filtre skal være tilgængelig i umiddelbar nærhed af filtrene.

Yderligere skal renluftsiden af filtrene efterses visuelt mindst 1 gang om måneden for kontrol af utætheder og dette skal føres driftsjournalen. Disse vilkår er også dækkende for de nyetableret filtre.

Tillægget vil blive udarbejdet med Miljøstyrelsens standardvilkår for maskinværksteder. Det betyder, at afgørelsen vil opfylde krav til bedst tilgængelige teknik for alle processerne.

7 FORURENING OG FORURENINGSBEGRÆNSENDE FORANSTALTNINGER

7.1 LUFTFORURENING

Virksomheden har følgende afkast på virksomheden:

Afkast nr.	Proces	Luftmængde [normal m ³ /h]	Højde [m]	Filter Tilbageholdelsesgrad [%]
1	Spåntagende bearbejdning og slibning, Hal 1 og Hal 2	4.700	7,5	>99
2	Spåntagende bearbejdning, Hal 3	2.500	7,5	>99
3 og 4	Rumventilation	-	Placeret i gavlen	

Yderligere har virksomheden tre afkast til naturgasanlæg, som er beskrevet i miljøgodkendelsen af 9. juni 2010, samt et afkast fra en sav, som er godkendt i 2011.

Virksomheden har ved udvidelsen søgt om at ændre forholdene for luftafkastene på virksomheden. Der investeres i et nyt ventilationsanlæg, der erstatter de to gamle anlæg. Anlægget placeres på det eksisterende tag i skotrenden mellem hal 2 og 3 og det skal have en effekt på ca. 10.000 m³.

Der investeres ligeledes i et anlæg på ca. 8.000 m³ med varmegenvinding til den nye hal, hvor der er tilsluttet spåntagende bearbejdning med kølesmørmidler.

Leverandøren af ventilationsanlægget har foretaget nogle beregninger for anlæggene. I disse beregninger har leverandøren begrundet, at deres filter har en filtreringsgrad på 99,8.

Ud fra brutto købet af kølesmørmidler vurderes det fra tidligere erfaringer i lignende produktioner, at ca. 20% af køle-/smørmidler fordampes i processerne og derved ledes til udsugning og filtrering, de resterende kølesmørmidler er forsvundet ved udskiftning af midler på maskiner, påfyldning af nye maskiner samt sætter sig på emner efter endt bearbejdning.

Der er i det efterfølgende derfor regnet med 20% af 7.500 kg, altså 1.500 kg, som fordampes op i udsugningsanlægget.

Med en filtreringsgrad på 99,8% svarer den fordampede bruttomængde kølesmørmidler til en udledning gennem afkast på 3 kg. pr. år.

De udledte 3 kg vil således blive udledt over 7.000 timer, svarende til 0,12 mg/sek.

Den samlede udsugede luftmængde er 18.000 m³/t, hvilket svarer til en emissionskoncentration på 0,024 mg/m³. Med hensyn til spredningsfaktoren er der tale om mineralsk olie, dvs. B-værdien er 0,003 mg/m³. Spredningsfaktoren er beregnet til 40 mg/sek.

Da spredningsfaktoren er mindre end 250 mg./sek. er det ikke nødvendigt at lave en OML-beregning. Afkastet bør i dette tilfælde føres over tag til fri fortynding (ca. 2 m.) og være opadrettet for, at B-værdien overholdes.

Virksomheden vil derfor fremover have følgende afkast:

Afkast nr.	Proces	Luftmængde [normal m ³ /h]	Højde [m]	Filter Tilbageholdelsesgrad [%]
1	Spåntagende bearbejdning og slibning, Hal 1, Hal 2 og Hal 3	10.000	6,5-7	99,8
2	Spåntagende bearbejdning, nye hal	8.000	6,5-7	99,8
3 og 4	Rumventilation	10.000	7	
5	Afkast fra sav	500	6,5-7	

Den generelle bygningshøjde er 4,8 meter på den nuværende bygning, mens udvidelsen vil være mellem 5,5 - 6 meter. Afkastene vil føres 1 meter over tag. Afkastenes placering kan ses i bilag 7.

MILJØAFDELINGENS VURDERING

KONTROL AF EMISSIONER

Virksomheden har i det miljøgodkendte anlæg "sammenblandet" emissionerne fra spåntagning med kølesmøremidler og slibning uden kølesmøremidler. Ifølge luftvejledning bør man ikke kunne overholde emissionsgrænseværdierne ved "fortynding", dvs. ved brug af uforholdsmæssig stor luftmængde, f.eks. ved fortynding med rumluft eller afkastluft fra andre processer i virksomheden.

Virksomheden skal derfor kunne overholde emissionsgrænsen inden luften ledes sammen inden afkastet. Virksomheden skal derfor separere sine luftemissioner, når virksomheden ændrer i ventilationsanlæggene. Alternativt kan emissionernes måles inden afkastene ledes sammen.

OLIETÅGEAEROSOLER

Ifølge standardvilkår til A205 virksomheder skal der stilles vilkår om en emission af mineralsk olie på max 1 mg/Nm³ og en afksthøjde.

Leverandøren beskriver, at denne emissionsgrænseværdi kan overholdes ved lignende produktioner med deres rensprocesser. Miljøafdelingen har foretaget en ny spredningsfaktorberregning, som viser, at emissionsgrænseværdien skal højere end 0,15 mg/Nm³, hvis det skal kræve en OML-beregning. Miljøafdelingen fastsætter derfor vilkår til, at emissionsgrænseværdien skal være 0,15 mg/Nm³. Virksomheden skal dog foretage emissionsmålinger indenfor 6 måneder anlægget efter, at er etableret for at kontrollere om emissionsgrænseværdien bliver overholdt, se afsnittet vedrørende egenkontrol.

Alle virksomhedens afkast skal føres 1 meter over tag, så der sker en fri fortynding. Ved "over tag" forstås normalt det aktuelle tag, hvor afkastet er placeret, men i dette specielle tilfælde må der tages hensyn til den høje bygning (udvidelsen) for, at der kan ske fri fortynding.

STØV

Ifølge standardvilkår til A205 virksomheder skal der stilles vilkår om en emission af totalstøv på max 5 mg/Nm³. Virksomheden har i deres ansøgningsmateriale for miljøgodkendelsen i 2010 beregnet, at spredningsfaktoren er under 250 m³/s, se miljøgodkendelsen af 9. juni 2010. Det betyder, at der ikke skal udføres en OML-beregning. Afkastet skal etableres, så der kan ske fri fortynding.

I det ansøgte materiale har virksomheden ikke ansøgt om, at udvide deres slibeprocesser uden kølesmøremidler. Vilkårene 3.2 og 8.2 i miljøgodkendelsen fra 2010 er stadig gældende. Hvis virksomheden etablerer flere slibemaskiner uden kølesmøremidler skal der ansøges om tillæg til miljøgodkendelsen, jf. miljøbeskyttelseslovens § 33 stk.1.

EGENKONTROL

Standardvilkår nr. 7 for maskinværksteder stiller krav om, at der ved udsugninger fra våd bearbejdning ved luftmængder over 10.000 Nm³/h og ved tør bearbejdning ved luftmængder over 2.500 Nm³/h skal etableres målesteder. Yderligere vurderer Miljøafdelingen, at virksomheden skal foretage en præstationskontrol indenfor 6 måneder i afkastene med olietågeaerosol og slibestøv. Præstationskontrollen skal foretages som akkrediterede målinger. Herefter kan tilsynsmyndigheden kræve en præstationskontrol årligt for at vise at emissionsværdierne bliver overholdt, jf. vilkår 3.2 og 3.3.

NATURGAS KEDLER

Der ændres ikke på afkastene for naturgas. Vilkårene i miljøgodkendelsen af 9. juni 2010 er stadig gældende.

SAMMENFATNING

Der fastsættes kun vilkår til afkast med kølesmøremidler i denne afgørelse, samt at der skal foretages præstationskontrol på afkast 1 og 2. Vilkårene 3.1, 3.3, 3.4 og 8.2 fra miljøgodkendelsen af 9. juni 2010 og vilkår 3.6 fra tillægget af 29. juni 2011 ophæves med denne afgørelse. Vilkårene vedrørende støv og naturgasfyr reguleres jf. miljøgodkendelsen af 9. juni 2010.

7.2 SPILDEVAND

Det ansøgte projekt vil ikke medføre ændring af spildevandsforholdene på virksomheden.

MILJØAFDELINGENS VURDERING

Virksomheden har ikke direkte udledning af spildevand til vandløb, søer eller havet. Der fastsættes derfor ikke vilkår til spildevand i godkendelsen.

Virksomheden er tilsluttet den offentlige kloak, hvor vaskeaktiviteter er tilsluttet via en olieudskiller. Sønderborg Kommune er i gang med at udarbejde en særskilt spildevandstilladelse.

Der fastsættes ikke vilkår til spildevandsforholdene, da den ansøgte aktivitet ikke omfatter spildevand.

7.3 STØJ

Virksomheden fik i forbindelse med miljøgodkendelsen af 9. juni 2010 foretaget en støjkortlægning af driften på virksomheden for at vurdere om støjgrænserne i vilkår 5.1 blev overholdt. I støjmålingen af 12. april 2011 (A581507-01) er der indlagt følgende støjdæmpende tiltag:

- En 1,8 meter høj støjskærm fra bygningen/overdækning med stål-skrotcontainer langs skel mellem virksomheden og Sletmarken 31 frem til bygningen på Smedevej 9.
- En 1,8 meter høj støjskærm omkring kilde 14 procesudsug 2 i kasse i 1,5 meters afstand, der slutter tæt op til facaden på virksomheden.
- En 1 meter lang TROX CB lyddæmper på afkast fra procesudsug 2.
- Der er ikke nogen tømning af jernskrot i natperioden, således at der tømmes 18 gange i dagperiode og 2 gange i aftenperioden.

Disse forudsætninger blev påbudt den 29. juni 2011.

Virksomheden vil ændre/udvide ventilationsanlæggene, som er potentielle støjkilder. Der etableres et nyt ventilationsanlæg, der erstatter de to gamle anlæg, jf. miljøgodkendelsen af 9. juni 2010. Dette anlæg placeres i en lyd-dæmpet boks på det eksisterende tag i skotrenden mellem hal 2 og 3. Der etableres yderligere et anlæg med varmegenvinding. Dette anlæg placeres indvendig i bygningen på det indskudte dæk over personale rum.

Virksomheden har indsendt en støjberegning dateret den 7. oktober 2013, som viser, at støjgrænserne i vilkår 5.1 i miljøgodkendelsen af 9. juni 2010 bliver overholdt uden usikkerhed.

Virksomheden skal dog etablere følgende støjdæmpende foranstaltninger:

- Lydisolerende boks på afkast 1
- Begge afkast forsynes med lyddæmpere

Beregningsforudsætningerne (kilder, driftstider og øvrigt i beregningsmodellen) er identiske med tidligere beregninger. Der er kun tilføjet to nye afkast.

MILJØAFDELINGENS VURDERING

Virksomheden har med den indsendte støjrapport dokumenteret, at de kan overholde støjgrænserne i godkendelsens vilkår 5.1, under forudsætning af, at ovenstående støjdæmpende tiltag er iværksat.

Støjgrænserne i vilkår 5.1 i miljøgodkendelsen er stadig gældende og vil ikke blive ændret i denne afgørelse. Virksomheden skal etablere de støjdæmpende tiltag for at sikre, at støjgrænserne overholdes. Beregningsforudsætningerne er identisk med tidligere beregninger, hvorved påbuddet af 29. juni 2011 stadig er relevant. Der bliver ikke fastsat nye støjvilkår i denne tillægsgodkendelse.

7.4 AFFALD

Virksomheden har i ansøgningsmaterialet ikke oplyst mængder af affaldstyper, men oplyser, at der forventes en lille stigning af affaldsmængderne i forbindelse med den nye tilbygning, hvor der skal opstilles et par maskiner. Virksomheden oplyser, at der ikke vil genereres nye affaldsfraktioner.

MILJØAFDELINGENS VURDERING

Miljøafdelingen vurderer, at der ikke skal fastsættes nye affaldsvilkår. Der genereres ikke nye affaldsfraktioner og stigningen af affaldsmængderne vil være omfattet af vilkårene fra miljøgodkendelsen af den 9. juni 2010.

7.5 BESKYTTELSE AF JORD, GRUNDVAND OG OVERFLADEVAND

I udvidelsen (ca. 500 m²) skal der foretages metalbearbejdning med kølesmøremidler. Der skal ikke ske andre aktiviteter som kan forurene jord, grundvand og overfladevand.

Virksomheden har oplyst, at betonbelægningen bliver overfladebehandlet med epoxy.

MILJØAFDELINGENS VURDERING

Virksomheden har ansøgt om udvidelse af maskinværkstedet, hvor der skal opstilles produktionsudstyr indeholdende kølesmøremidler. Virksomheden har ikke redegjort for, hvordan belægningen skal etableres.

Jævnfør standardvilkåret skal produktion på maskiner, hvorfra der kan ske spild af kølesmøremiddel, foregå på en tæt belægning med mulighed for opsamling af spild. Miljøafdelingen har i godkendelsen af 9. juni 2010 fastsat dette vilkår. Udvidelsen vil derfor være omfattet af vilkår 7.1 i miljøgodkendelsen af 9. juni 2010.

Ifølge orienteringen nr. 6 fra 2008 af Miljøstyrelsen "Forebyggelse af jord og grundvandsforurening på industrivirksomheder ved udvalgte aktiviteter" er en beton belægning med epoxy en tæt belægning.

8 VIRKSOMHEDENS FORSLAG TIL VILKÅR OG EGENKONTROL

Virksomheden er ikke kommet med forslag til vilkår og egenkontrol, samt der har ikke været bemærkninger til standardvilkårene for aktiviteterne, som er omfattet af A 205.

MILJØAFDELINGENS VURDERING

Miljøafdelingen har gennemgået miljøgodkendelsen af 9. juni 2010, som er udarbejdet med dagældende standardvilkår. Virksomhedens udvidelse vil være omfattet af den eksisterende miljøgodkendelse af 9. juni 2010.

For bestående godkendte bilag 2-virksomheder, der tillige er omfattet af et eller flere afsnit i bilag 5 om standardvilkår af listevirksomhed, har bilaget virkning fra det tidspunkt, hvor virksomheden foretager godkendelsespligtige ændringer eller udvidelser, jf. miljøbeskyttelseslovens § 33, stk. 1 eller fra det tidspunkt, hvor tilsynsmyndigheden finder grundlag for at revidere virksomhedens godkendelse, jf. miljøbeskyttelseslovens § 41 b.

Efter miljøgodkendelsen fra 2010 er meddelt er der kommet et nyt standardvilkår for maskinværksted vedrørende ophør. Dette vilkår vil blive meddelt med denne afgørelse, jf. miljøbeskyttelseslovens § 33, stk. 1.

Miljøafdelingen vurderer, at de andre vilkår er fastsat i den tidligere afgørelse, dog er ordlyden anderledes.

Vilkårene om emissionsgrænse for mineralsk olie, afksthøjden og egenkontrol for luftforurening ændres med denne afgørelse.

9 OPLYSNINGER OM DRIFTSFORSTYRRELSER OG UHELD

Virksomheden har ikke givet oplysninger om driftsforstyrrelser og uheld for udvidelsen af maskinværkstedet.

MILJØAFDELINGENS VURDERING

Virksomheden har ikke oplyst om driftsforstyrrelser og uheld for udvidelsen. Det vurderes, at virksomheden er et ukompliceret maskinværksted og udvidelsen ikke vil medføre væsentlig forurening ved driftsforstyrrelser og uheld. Der stilles derfor ikke vilkår herfor.

Virksomheden skal være opmærksom på, at de har pligt til at kontakte miljøafdelingen, såfremt driftsforstyrrelser eller uheld medfører væsentlig forurening eller indebærer fare herfor. Der er pligt til afværge eller forebygge forureningen, ligesom der er forpligtelse til at genoprette den hidtidige tilstand.

10 BEDST TILGÆNGELIGE TEKNIK

Virksomheden har ikke redegjort for den valgte teknik, men mener, at de kan overholde standardvilkårene.

MILJØAFDELINGENS VURDERING

Da virksomhedens aktivitet er omfattet af standardvilkår, skal der i ansøgningen fra virksomheden ikke redegøres for bedst tilgængelig teknik inden for de områder, som standardvilkårene dækker. Miljøafdelingen vurderer, at virksomhedens aktiviteter ligger inden for miljøstyrelsens standardvilkår, som er baseret på BAT.

11 ANDET

Virksomheden er ikke omfattet af pligten til at udarbejde grønne regnskaber og de har ikke implementeret miljøstyring eller udarbejder miljøredegørelser.

12 OPHØR AF VIRKSOMHEDEN

Miljøafdelingen vurderer, at der skal fastsættes vilkår om, at der ved ophør af driften træffes nødvendige foranstaltninger for at undgå forureningsfare og at stedet bringes tilbage til tilfredsstillende tilstand. Standardvilkåret vurderes at være fyldestgørende for hele virksomheden. Vilkåret bliver meddelt, jf. miljøbeskyttelsesloven § 33 stk. 1.

13 HØRINGER OG INDSIGELSER

Et udkast af tillægsgodkendelsen har været i høring hos virksomheden og de nærmeste naboer.

Virksomheden havde kun spørgsmål af opklarende karakter til tillægget.

Der er under nabohøringen kun kommet bemærkninger til den daglige drift, som ikke har betydning for denne afgørelse. Miljøafdelingen vurderer, at bemærkningerne har karakter af tilsynssag og vil træffe en afgørelse, jf. kapitel 9 i miljøbeskyttelsesloven.

14 KONKLUSION

Sønderborg Kommune vurderer, at virksomheden kan drives på stedet uden at påføre omgivelserne forurening, som er uforenelig med hensynet til omgivelsernes sårbarhed og kvalitet.

En kopi af godkendelsen skal til enhver tid være tilgængelig på virksomheden for de personer, der har ansvaret for virksomhedens indretning og drift.

ANDEN LOVGIVNING

Godkendelsen omfatter udelukkende forholdet til miljølovgivningen. Andre godkendelser/tilladelser i forhold til anden lovgivning – f.eks. byggeloven og planloven - skal søges separat.

ÆNDRING AF VIRKSOMHED

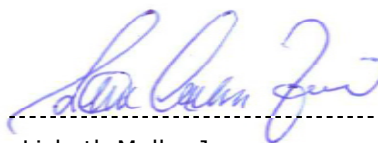
Hvis virksomheden udvides eller ændres bygningsmæssigt eller driftsmæssigt, så det betyder større eller anden forurening, skal dette godkendes af Sønderborg Kommune, før udvidelsen eller ændringen sker (miljøbeskyttelseslovens § 33).

BORTFALD AF GODKENDELSE

Godkendelsen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 1. november 2013. Hvis afgørelsen påklages, bortfalder godkendelsen, hvis den ikke er udnyttet inden 2 år efter, at klagemyndigheden har truffet en afgørelse.

Troels Dahl
Civilingeniør

Lisbeth Møller Jensen
Ingeniør

Vilkår for etablering og drift

Sønderborg Kommune meddeler den 1. november 2013 godkendelse til udvidelse og drift af Ejnar Hansen Maskinfabrik A/S.

Dette tillæg meddeles efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 5.

Hvis afgørelsen påklages, kan klagemyndigheden beslutte at ændre vilkårene i godkendelsen eller helt at ophæve den. Hvis godkendelsen udnyttes inden klagefristen udløb – og inden en eventuel klage er afgjort af klagemyndigheden – er det på virksomhedens ansvar.

Vilkårene er fastsat på baggrund af oplysningerne i ansøgningsmaterialet samt vurdering og begrundelser.

Standardvilkår er markeret med (std.), mens vilkår uden markering, er vilkår, som miljøafdelingen har vurderet er relevante for anlægget. Begrundelse og vurdering for de enkelte vilkår fremgår af vurderingsafsnittet.

Tillægget meddeles på følgende vilkår:

1. LUFTFORURENING

1.1. Fra ethvert afkast/udsugningsstreng, hvor der anvendes kølesmøremidler ved drejning, boring, fræsning, høvling og slibning, som giver anledning til udledning af olietågeaerosol skal emissionsgrænseværdien for olietågeaerosol være på 0,15 mg/normal m³ for mineralsk olie.

1.2. I procesafkast fra drejning, boring, fræsning, høvling og slibning ved anvendelse af køle-smøremidler, der giver anledning til udledning af olietågeaerosol, når den samlede udsugede luftmængde overstiger 10.000 m³/time, og fra støvfrembringende slibning, når den samlede udsugede luftmængde overstiger 2.500 m³/time, skal der indrettes målesteder med indretning og placering som anført under punkterne 8.2.3.3 – 8.2.3.5 i Miljøstyrelsens vejledning nr. 2/2001 – Luftvejledningen. (std.)

1.3. Virksomheden skal drives med følgende afkast (std.):

Afkast nr.	Proces	Luftmængde [normal m ³ /h]	Højde over tag [m]	Filter Tilbageholdelsesgrad [%]
1	Spåntagende bearbejdning og slibning, Hal 1, Hal 2 og Hal 3	10.000	1	99,8
2	Spåntagende bearbejdning, nye hal	8.000	1	99,8
3 og 4	Rumventilation	10.000	1	
5	Afkast fra sav	500	1	

1.4. Virksomheden skal senest 6 måneder efter, at anlægget er sat i drift, foretage præstationskontrol i ethvert afkast hvor der udsendes olietåge

i form af 3 enkeltmålinger hver af en varighed på 1 time med henblik på at dokumentere, at de relevante emissionsgrænseværdier i vilkår 1.1 er overholdt.

Herefter kan tilsynsmyndigheden kræve, at der foretages yderligere præstationskontrol, dog højst 1 gang årligt. Hvis resultatet af en præstationskontrol (det aritmetiske gennemsnit af samtlige enkelte målinger) er under 60 % af emissionsgrænseværdien, kan der dog kun kræves kontrol hvert andet år.

Målingerne skal foretages under repræsentative driftsforhold (maksimal normaldrift) og skal udføres af et firma/laboratorium, der er akkrediteret hertil af Den Danske Akkrediterings- og Metrologifond eller af et tilsvarende akkrediteringsorgan, som er medunderskriver af EA's multilaterale aftale om gensidig anerkendelse. Rapport over målingerne skal indsendes til tilsynsmyndigheden senest 2 måneder efter, at disse er foretaget. (*std.*)

2. OPHØR AF VIRKSOMHED

- 2.1. Ved ophør af virksomhedens drift skal virksomheden træffe de nødvendige foranstaltninger for at undgå forureningsfare og for at bringe stedet tilbage i tilfredsstillende tilstand. En redegørelse for disse foranstaltninger skal fremsendes til tilsynsmyndigheden senest 3 måneder før driften ophører. (*std.*)

Klagevejledning

Denne godkendelse er meddelt efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 5.

Godkendelsen kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet efter reglerne i miljøbeskyttelseslovens kapitel 11. Klagen skal være modtaget af Sønderborg Kommunes miljøafdeling inden klagefristens udløb den 29. november 2013.

Følgende er klageberettigede:

- Ejnar Hansen Maskinfabrik A/S
- Enhver, der har en individuel og væsentlig interesse i sagens udfald
- Sundhedsstyrelsen
- Klageberettigede interesseorganisationer

En kopi af denne godkendelse er sendt til:

Sundhedsstyrelsen	syd@sst.dk
Danmarks Naturfredningsforening	dnsoenderborg-sager@dn.dk
Friluftsrådet	fr@friluftsradet.dk
Dansk Ornitologisk Forening	Soenderborg@dof.dk; natur@dof.dk

En eventuel klage skal sendes elektronisk til miljo@sonderborg.dk. Alternativt sendes den pr. post til:

Miljøafdelingen
Sønderborg Kommune
Rådhusvej 10
6400 Sønderborg

Miljøafdelingen sender klagen videre til Natur- og Miljøklagenævnet sammen med det materiale, der ligger til grund for sagens bedømmelse.

Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af din klage, at du indbetaler et gebyr på 500 kr.

Natur- og Miljøklagenævnet sender en opkrævning af gebyret direkte til klageren, når nævnet har modtaget klagen fra Miljøafdelingen. Du skal bruge denne opkrævning ved indbetaling af gebyret. Natur- og Miljøklagenævnet påbegynder først behandlingen af klagen, når gebyret er indbetalt. Bliver gebyret ikke betalt på den anviste måde og inden for den fastsatte frist på 14 dage, afviser Natur- og Miljøklagenævnet klagen.

Vejledning om gebyrbetalingen kan findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside.

Gebyret bliver tilbagebetalt hvis:

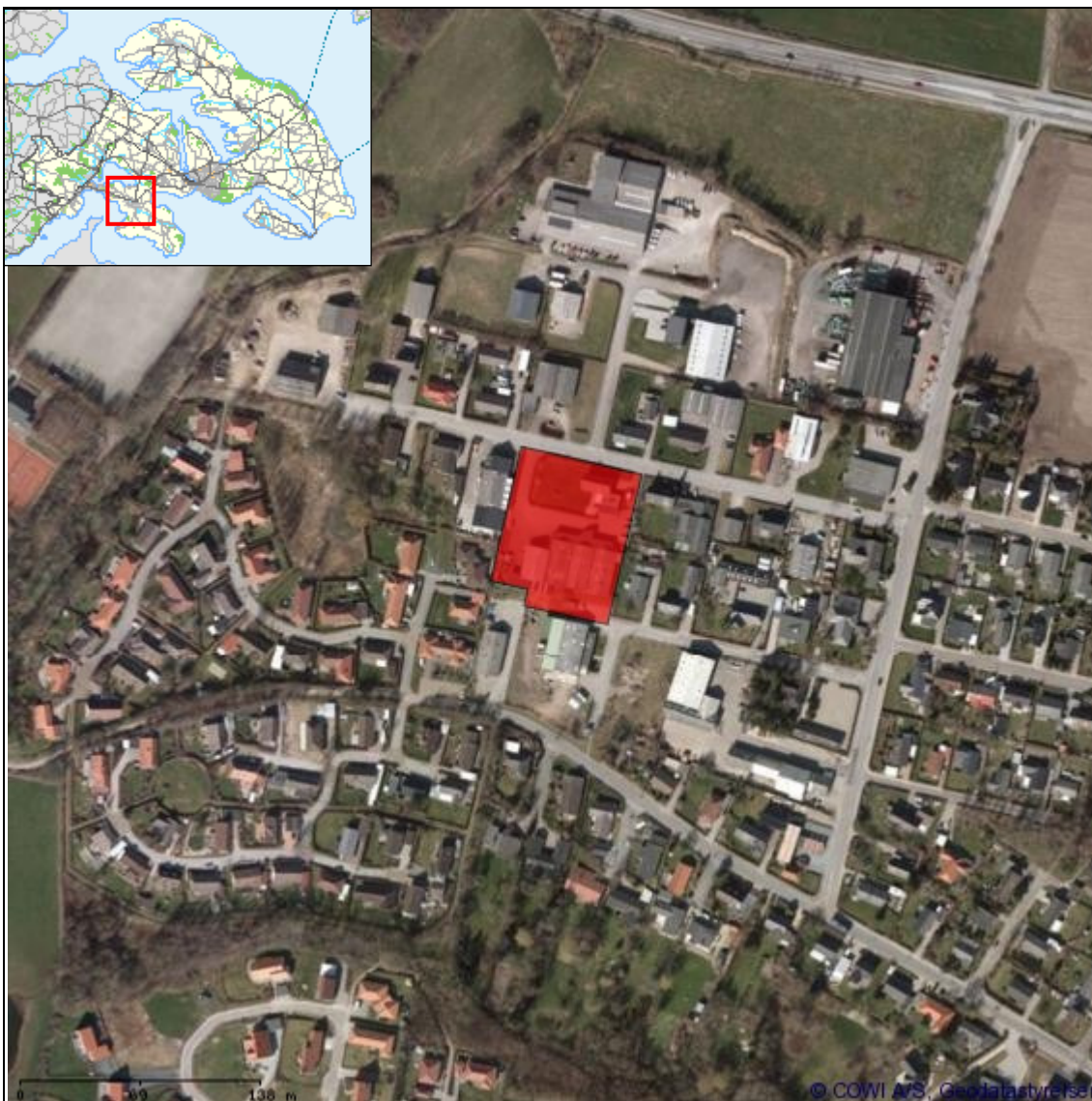
- klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
- klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
- klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence.

Gebyret bliver dog ikke tilbagebetalt, hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse, som følge af den tid, der er medgået til klagenævnets sagsbehandlingstid.

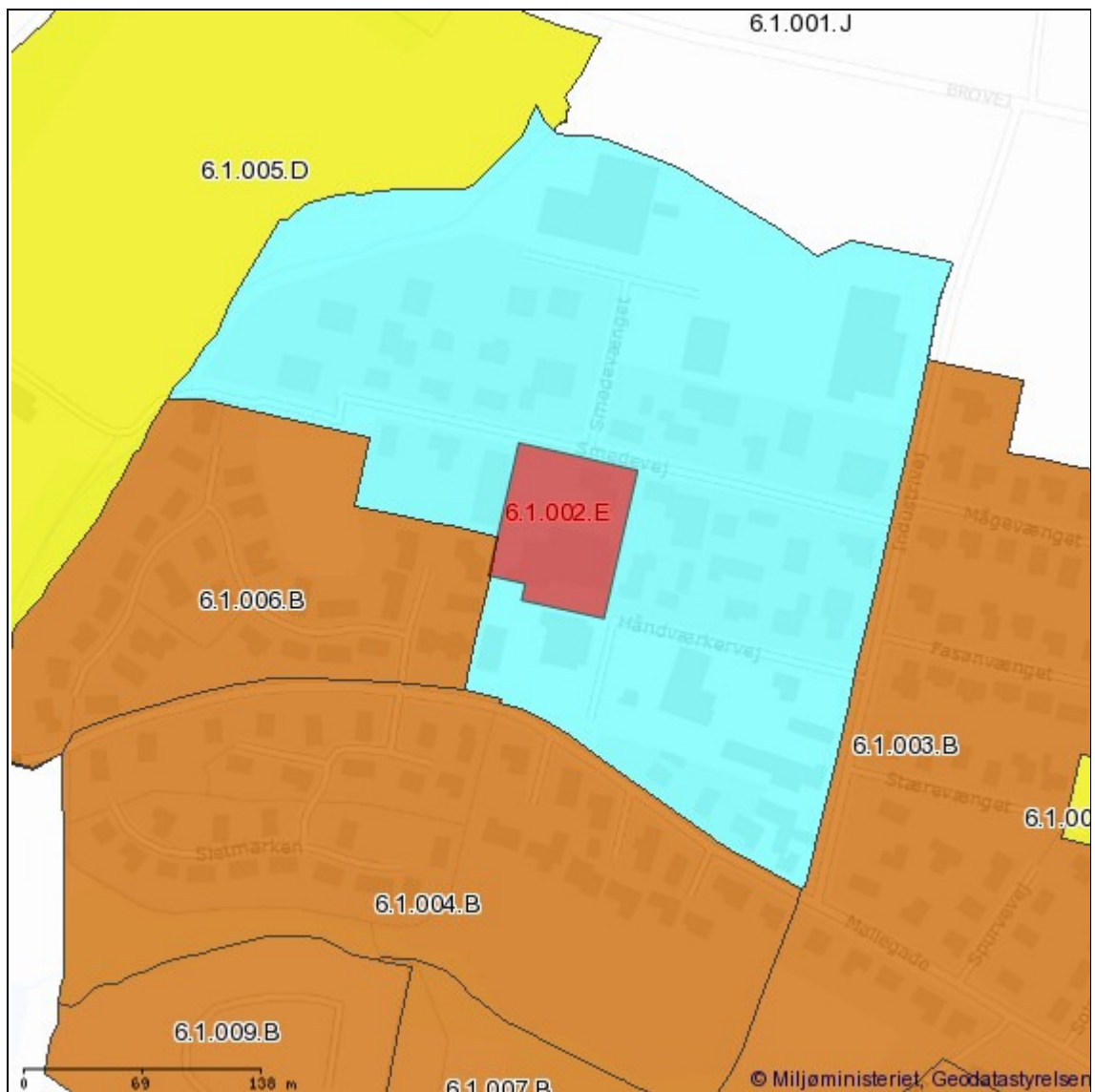
CIVILT SØGSMÅL

Et eventuelt sagsanlæg skal i følge miljøbeskyttelseslovens § 101 stk. 1, være anlagt inden 6 måneder efter, at afgørelsen er modtaget, eller - hvis sagen påklages - inden 6 måneder efter, at den endelige afgørelse foreligger.

Bilag 1 BELIGGENHED

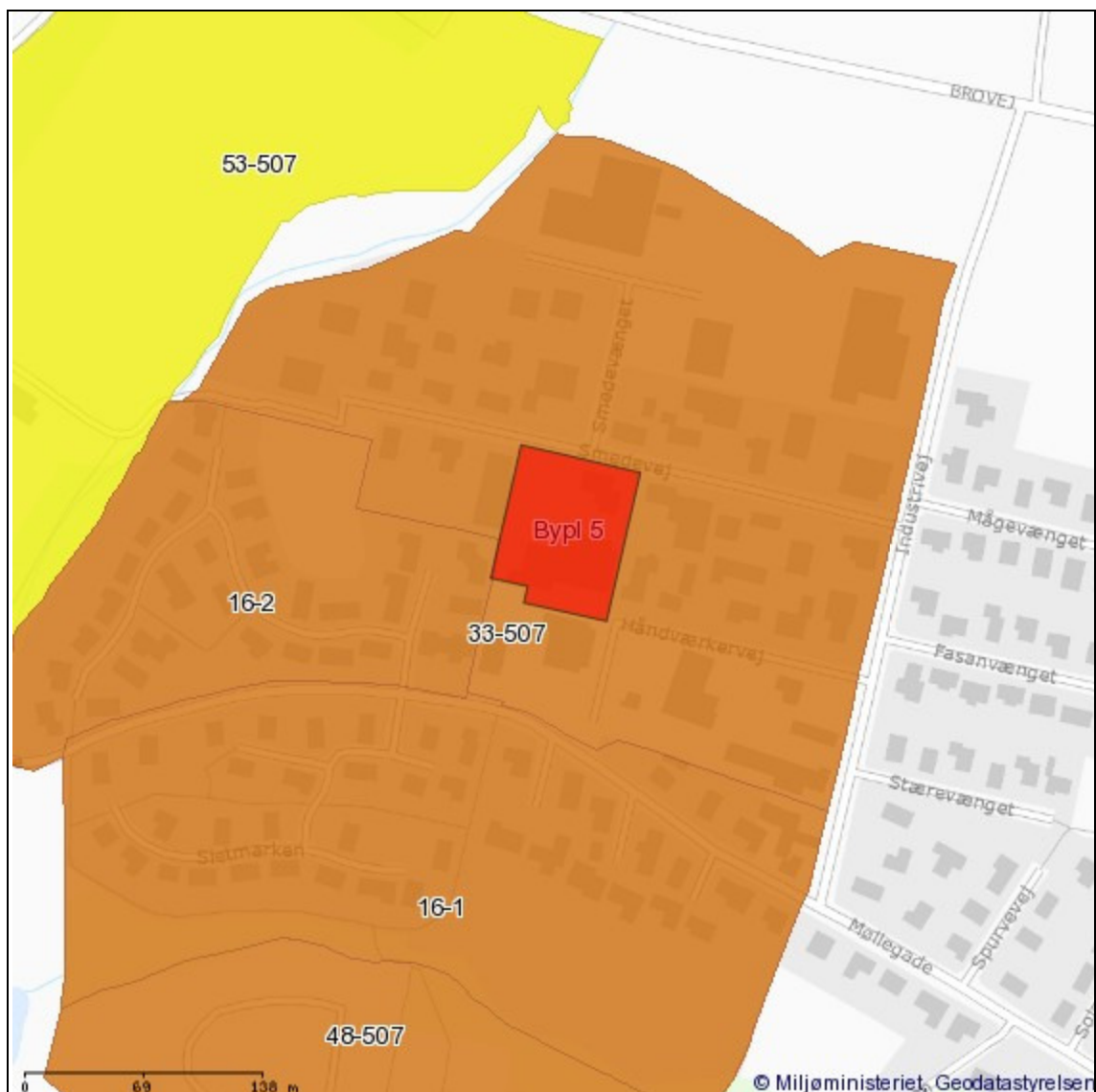

Bilag 2 PLANMÆSSIGE FORHOLD

SIGNATURFORKLARING

KOMMUNEPLANRAMME - VEDTAGET	
■	Boligområde
■	Blandet bolig og erhverv
■	Erhvervsområde
■	Område til butiksformål
■	Rekreation / fritidsformål
■	Sommerhusområde
■	Offentlige formål
■	Tekniske anlæg
■	Landområde
■	Andet

SIGNATURFORKLARING

LOKALPLAN - VEDTAGET	
	Boligområde
	Blandet bolig og erhverv
	Erhvervsområde
	Område til butikformål
	Rekreation / fritidsformål
	Sommerhusområde
	Offentlige formål
	Tekniske anlæg
	Landområde
	Andet

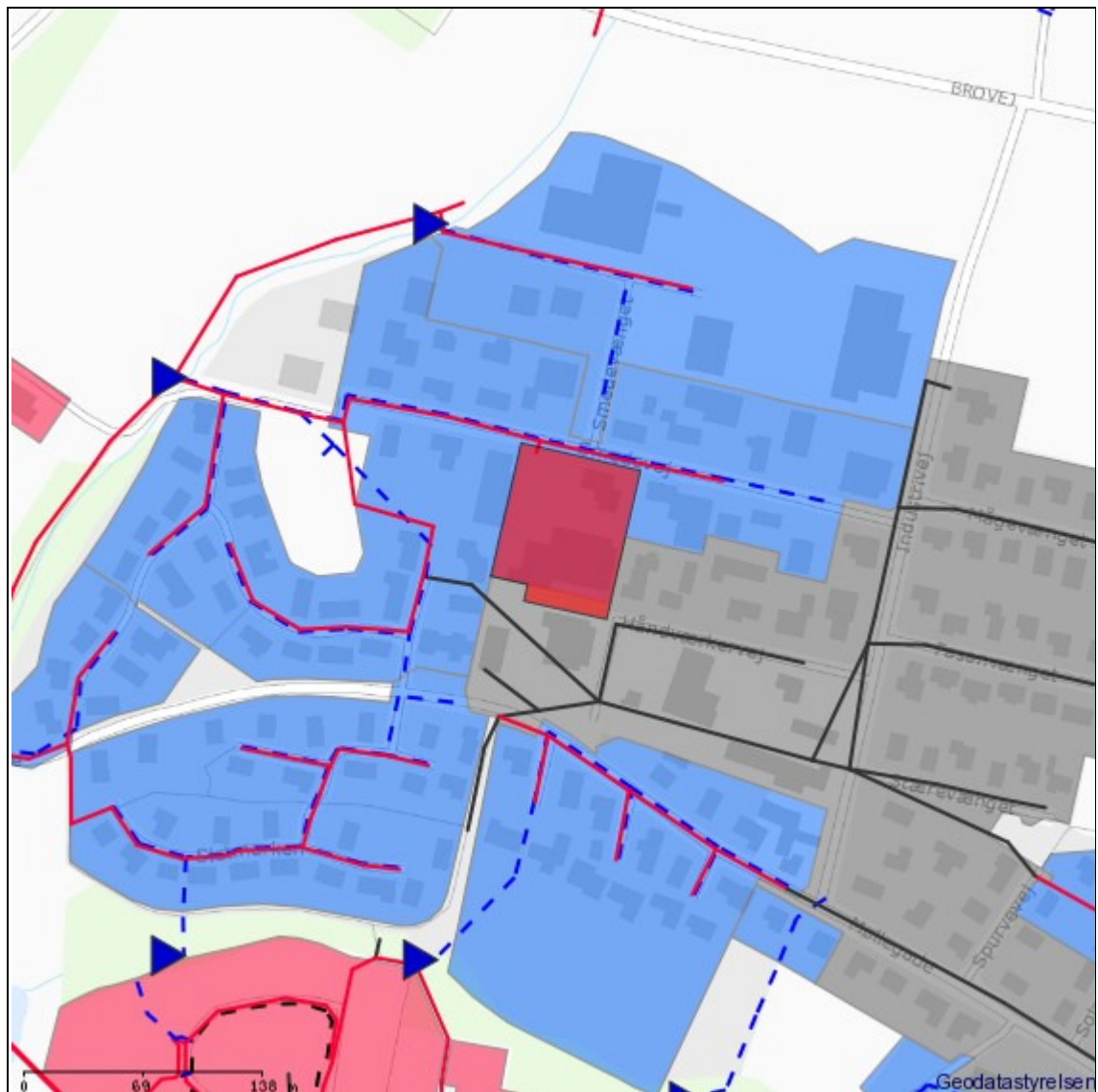
Bilag 3 GRUNDVAND

SIGNATURFORKLARING

VANDINDVINDINGS BORINGER	GRUNDVAND
VV - Alment vandværk	Boringsnært beskyttelsesområde
VI - Industri/procesvand	Nitratfølsomme indvindingsoplande - se næste viden
VH - Havevanding	Indvindingsopland for almene vandværker
V - Privat fællesanlæg	DRIKKEVANDSINTERESSER
VP - Privat husholdning	Områder med særlige drikkevandsinteresser
VD - Dambrug	Områder med drikkevandsinteresser
VM - Markvanding/gartneri	Områder med begrænsede drikkevandsinteresser
RE - Reserveboring	
VA - Afværgeboring	
C - Brønd	

Bilag 4 SPILDEVAND

SIGNATURFORKLARING

KLOAKERING STATUS	AFLØB - LEDNINGER
Separatkloak	Andet
Fælleskloak	Dræn
Spildevandskloak	Fælles
KLOAKERING PLANLAGT	Regnvand
Separatkloak	Spildevand
Fælleskloak	UDLØB
Spildevandskloak	Udløb fra separatkloak
	Overløb fra fælleskloak

Bilag 5 BESKYTTET NATUR

FLENSBORG FJORD, BREDGRUND OG FARVANDET OMKRING ALS

Nærmeste Natura 2000-område er EF-habitatområde 197 Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als (marint), som ligger ca. 1 km sydvest for virksomheden. Udpegningsgrundlaget er naturtyperne: Sandbanke (1110) og Rev (1170), samt arter: Marsvin (1351). Området er også et fuglebeskyttelsesområde (F64), hvor udpegningsgrundlaget er: Trolsand, Bjergand, Hvinand og Toppet Skallesluger

De væsentligste trusler mod områdets naturværdier er:

Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als Natura 2000-område nr. 197	Trusler mod områdets naturværdier
Fuglebeskyttelsesområde F64 Habitatområde H173	Vandkvaliteten trues af udledninger af næringssalte, herunder især kvælstof fra diffuse kilder. Pesticider samt tungmetaller og andre miljøgifte fra bl.a. bundmaling på skibe. Forstyrrelser fra bl.a. lystsejlad. Prædation, jagt og fiskeri herunder muslingefiskeri.

RINKENÆS SKOV, DYREHAVEN OG RODESKOV

Nærmeste Natura 2000-område er EF-habitatområde 94 Rinkenæs Skov, Dyrehave og Rodeskov (terrestrisk), som ligger 5,2 km nordvest for virksomheden. Udpegningsgrundlaget er naturtyperne: Kalkrige søer og vandhuller med kransålalger (3140), søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks (3150), Nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse (7120), Hængesæk og andre kærsamfund dannet flydende i vand (7140), Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand (7220), Riggær (7230), Bøgeskove på morbund med kristtorn (9120), Bøgeskove på muldbund (9130), Egeskove og blandskove på mere eller rig jordbund (9160), Skovbevoksede tørvemoser (91D0) og Elle - og askeskov ved vandløb, søer eller væld (91E0). samt arter: Stor vandsalamander (1166). Området er også et fuglebeskyttelsesområde (F68), hvor udpegningsgrundlaget er: Hvepsevåge, Isfugl og Rørhøg.

De væsentligste trusler mod områdets naturværdier er:

Rinkenæs skov, Dyrehave og Rodeskov Natura 2000-område nr. 94	Trusler mod områdets naturværdier
Habitatområde H83 Fuglebeskyttelsesområde F68	Arealreduktion/fragmentering. Luftbåret kvælstof. Søerne er i fare for at gro til. Uhensigtsmæssigt hydrologi.

	<p>Driften, ophør med gamle driftsformer i elle- og askeskov.</p> <p>Intensiv skovdrift kan medføre, at skovnaturtyperne forringes eller ødelægges.</p> <p>Invasive arter, konstateret kæmpepileurt og japan-pileurt.</p> <p>Forstyrrelser, øget rekreativ anvendelse.</p>
--	--

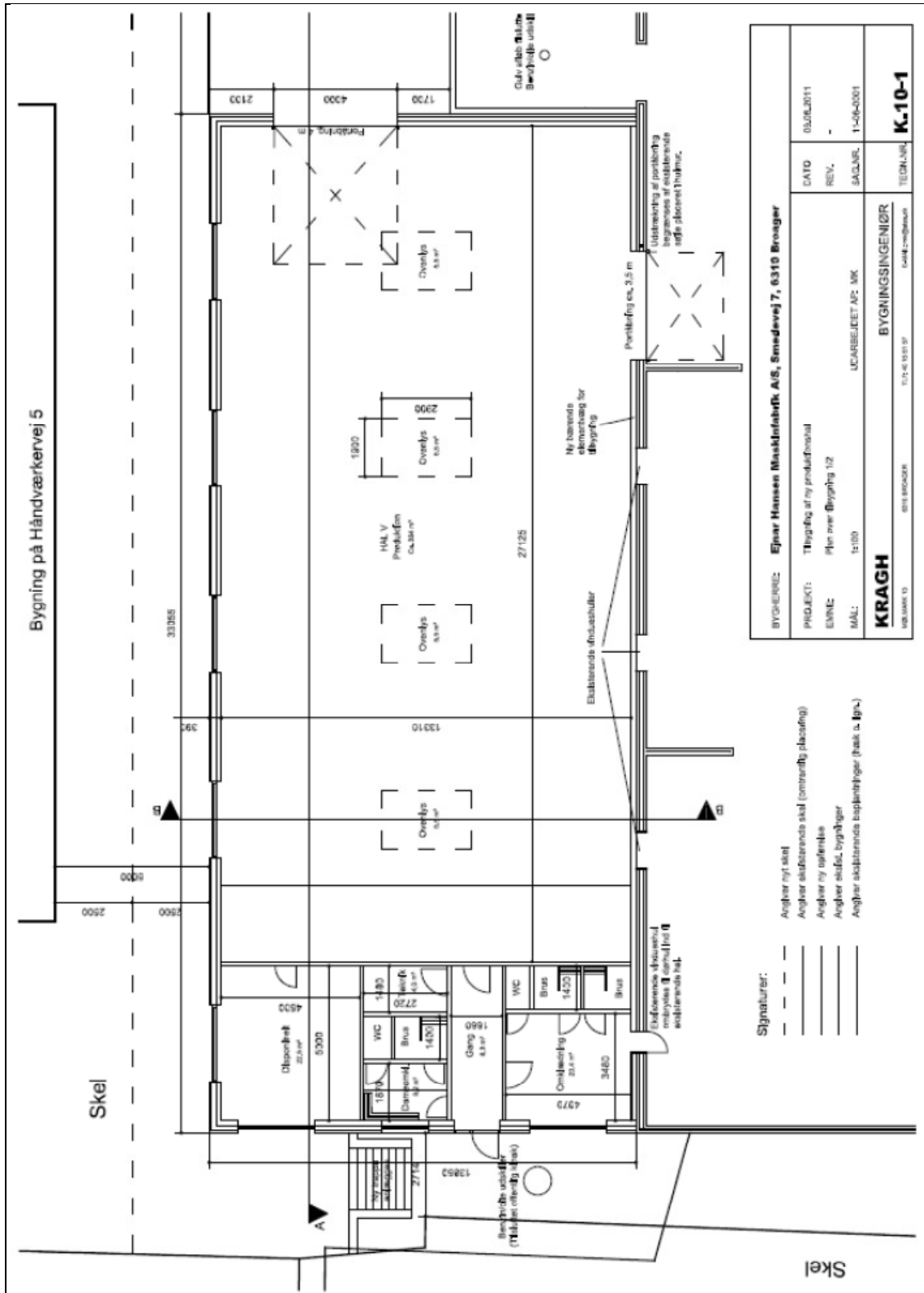
BILAG IV-ARTER

I de tilstødende natur og landbrugsarealer omkring industriområdet er der registreret følgende bilag IV-arter:

- brun flagermus
- dværgflagermus
- langøret flagermus
- pipstrelflagermus
- trolldflagermus
- vandflagermus

De væsentligste trusler mod arterne er:

Art	Trusler
Brun flagermus	- Naturlig fjende er ugle.
Dværgflagermus	- Naturlige fjender som ugle, husmår og skovmår - Mangel på hule træer - At de ikke kan etablere dagrastepladser i bygninger nær skov - At deres vinterkvarterer ødelægges eller forringes
Langøret flagermus	- Mangel på hule træer - At de ikke kan etablere dagrastepladser i bygninger nær skov - Deres vinterkvarter ødelægges eller forurenes
Pipistrelflagermus	- Ingen
Trolldflagermus	- Mangel på egnede hule træer, samt af hugst på træer
Vandflagermus	- Sløruglen - Mangel på hule træer, hvor den lever - Dårligere fødegrundlag som følge af tilgroede vandhuller

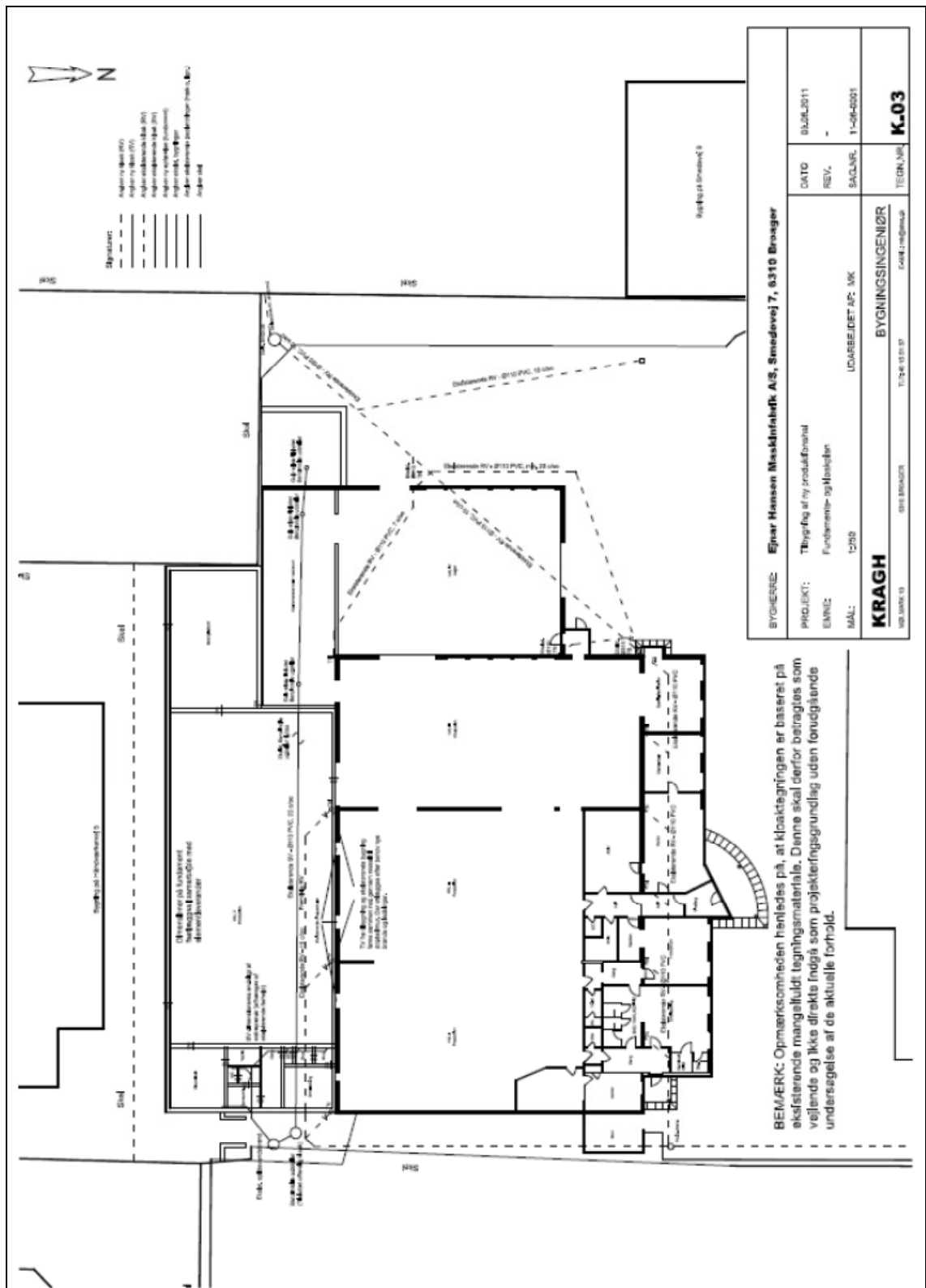

BYGGERNE: Ejnar Hansen Maskinfabrik AIS, Smedevej 7, 6310 Broager	
PROJEKT: Tilbygning af ny produktionshal	CATO: 02/06/2011
EMNE: Plan over Bygning 1/2	REV.:
MÅL: 1:100	UCARBEJDET AF: MK
KRAGH	
BYGNINGSINGENIØR	
TECH.NR. K-10-1	

Angiver nyt skit
 Angiver eksisterende skit (contrasting placement)
 Angiver ny udførelse
 Angiver eksist. byghæger
 Angiver eksisterende byghæger (huk & tjek)

Angiver eksisterende
 indbygget i den eksisterende
 eksisterende hal

Bilag 8 KLOAK OVERSIGT

Bilag 9 LISTE OVER SAGENS AKTER

Dokument	Dato	Sags nr.	Dok nr.
Ansøgning om miljøgodkendelse	29. maj 2013	13/22778	1
Supplerende oplysninger		13/22778	7-9 og 18-19
Godkendelse i høring hos virksomhed	14. oktober 2013	13/22778	28
Godkendelse i høring hos naboer	11. oktober 2013	13/22778	20-24
Høringssvar		13/22778	17, 30 og 34
Godkendelse i uformel høring hos virksomhed, samt bemærkninger	4. – 11. oktober 2013	13/22778	15 og 17

Bilag 10 REFERENCER

Miljøbeskyttelsesloven	Lovbekendtgørelse nr. 879 af 26. juni 2010 om miljøbeskyttelse.
Godkendelsesbekendtgørelsen	Bekendtgørelse nr. 1454 af 20. december 2012 om godkendelse af listevirksomhed. Bekendtgørelse nr. 486 af 25. maj 2012 bilag 5 om standardvilkår (markeret som historisk).
Affaldsbekendtgørelsen	Bekendtgørelse nr. 1309 af 18. december 2012 om affald.
VVM-bekendtgørelsen	Bekendtgørelse nr. 1510 af 15. december 2010 om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning.
Risikobekendtgørelsen	Bekendtgørelse nr. 1666 af 14. december 2006 om kontrol med risikoen for større uheld med farlige stoffer.
Klassificeringsbekendtgørelsen	Bekendtgørelse nr. 1075 af 24. november 2011 om klassificering, emballering, mærkning, salg, og opbevaring af kemiske stoffer og produkter.
Kvalitetsbekendtgørelsen	Bekendtgørelse nr. 900 af 17. august 2011 om kvalitetskrav til miljømålinger udført af akkrediterede laboratorier, certificerede personer m.v.
Olietankbekendtgørelsen	Bekendtgørelse nr. 1321 af 21. december 2011 om indretning, etablering og drift af olietanke, rørsystemer og pipelines.
Affaldsregulativ	Regulativ for erhvervsaffald i Sønderborg Kommune 2012.
Støjvejledninger	Miljøstyrelsens vejledning nr. 5, 1984 om ekstern støj fra virksomheder. Miljøstyrelsens vejledning nr. 6, 1984 om måling af ekstern støj fra virksomheder. Miljøstyrelsens vejledning nr. 5, 1993 om beregning af ekstern støj fra virksomheder. Miljøstyrelsens orientering nr. 9, 1997 om lavfrekvent støj, infralyd og vibrationer i eksternt miljø. Miljøstyrelsens vejledning nr. 3, 2003 om ekstern støj i byomdannelsesområder
Luftvejledningen	Miljøstyrelsens vejledning nr. 2, 2001 om begrænsning af luftforurening fra virksomheder.
B-værdivejledning	Miljøstyrelsens vejledning nr. 2, 2002 om B-værdier med tilhørende supplement.
Miljøoplysningsbekendtgørelsen	Bekendtgørelse nr. 210 af 3. marts 2010 om visse virksomheders afgivelse af miljøoplysninger.
BAT-dokumenter	Miljøstyrelsens orientering nr. 2, 2006 om referencer til BAT vurdering ved miljøgodkendelser.